

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 207/2021-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Martou Vícenovou advokátkou, Záhorácka 15/B, Malacky, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 20 CoP 198/2020-1153 z 2. decembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 25. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 20 CoP 198/2020-1153 z 2. decembra 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Okrem uvedeného sťažovateľka žiada vysloviť porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práv podľa čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa vo vzťahu k maloletému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“), ktorého je starou matkou.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a priložených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľka ako stará matka maloletého sa na Okresnom súde Malacky (ďalej len „okresný súd“) domáhala vydania neodkladného opatrenia na obmedzenie rodičovských práv a povinností otca maloletého [REDAKOVANÉ] (ďalej len „otec maloletého“), vo vzťahu

k vzdelaniu maloletého a dočasného zverenia maloletého do starostlivosti sťažovateľky. Matka maloletého zomrela 7. decembra 2019. Sťažovateľka má snahu zabezpečiť výkon povinnej školskej dochádzky maloletého na základnej škole v [REDACTED]. Otec maloletého ho prihlásil na Základnú školu [REDACTED]. Okresný súd uznesením č. k. 8 P 25/2020-826 zo 14. októbra 2020 v spojení s doplniacim uznesením č. k. 8 P 25/2020-1004 zo 6. novembra 2020 nariadil neodkladné opatrenie, ktorým dočasne zveril maloletého do starostlivosti sťažovateľky s tým, že táto je tak ako otec oprávnená zabezpečovať zdravotnú starostlivosť o maloletého. Zároveň súd prvej inštancie obmedzil otca maloletého v rodičovských právach vo vzťahu k zabezpečeniu vzdelania maloletého, ktoré je oprávnená vykonávať sťažovateľka. Sťažovateľke uložil povinnosť informovať otca maloletého o jeho zdravotnom stave a plánovanej návšteve lekára a určil styk otca s maloletým.

3. Na odvolanie otca maloletého krajský súd napadnutým uznesením zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie a zamietol návrh sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia. Odvolací súd uviedol, že neboli splnené podmienky pre nariadenie neodkladného opatrenia z dôvodu absencie potreby bezodkladnosti úpravy pomerov. Sťažovateľka sa návrhom domáhala zverenia maloletého do svojej osobnej starostlivosti a možnosti rozhodovania týkajúceho sa jeho vzdelávania a zdravotnej starostlivosti. Nariadenie neodkladného opatrenia je na mieste, ak by bol maloletý v ohrození, resp. by mu hrozila ujma. Nariadené neodkladné opatrenie nepredstavuje v reálnom živote žiadnu zmenu vo frekvencii striedania maloletého medzi sťažovateľkou a jeho otcom, rieši iba prenesenie rozhodovacej právomoci týkajúcej sa zdravotnej starostlivosti a vzdelávania maloletého z jeho otca na sťažovateľku. Ďalej uviedol, že samotná skutočnosť, že maloletému je u sťažovateľky lepšie, cíti sa tam doma, čo vyjadril aj pred súdom, nemôže byť dôvodom na prezverenie maloletého. Ak otec zabezpečuje maloletému všetky potreby, stará sa o neho a rešpektuje vzťah maloletého k sťažovateľke, nie je dôvod, aby súd rozhodoval o zmene osobnej starostlivosti. Na druhej strane odvolací súd vyjadril apel na otca maloletého, aby rešpektoval jeho želanie byť so sťažovateľkou. Maloletý trpí detským autizmom, je potrebné prihliadať na jeho potrebu stabilného a nemenného prostredia, pričom nerešpektovanie uvedeného môže viesť k zhoršeniu jeho zdravotného stavu. Ani diagnóza maloletého a jeho špecifické prežívanie nemôžu byť nadradené nad rodičovské práva otca. Ďalej apeloval aj na sťažovateľku, aby rozhodnutia otca rešpektovala. K otázke plnenia povinnej školskej dochádzky súd uviedol, že z vyjadrení účastníkov, ako aj predložených listinných dôkazov vyplýva, že maloletý navštevuje Základnú školu [REDACTED] v triede má prideleného asistenta, z vyjadrení otca, ako aj z iných dôkazov sa javí, že maloletý je v škole spokojný. V závere dodal, že otec svoje rodičovské práva a povinnosti nezanedbával, nebol dôvod na obmedzovanie jeho rodičovských práv. Odvolací súd zastával názor, že maloletý bol v čase jeho rozhodovania zastabilizovaný, situáciu maloletého rieši právoplatné uznesenie krajského súdu č. k. 20 CoP 52/2020-363 z 26. mája 2020, ktoré má byť zo strany sťažovateľky a otca maloletého rešpektované. Odvolací súd odmietol aj návrh otca maloletého na odovzdanie maloletého do jeho osobnej starostlivosti z už uvedených dôvodov.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Proti napadnutému uzneseniu o nevyhovení návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

- a) Názor krajského súdu, podľa ktorého ani špecifická diagnóza maloletého nie je nadradená právam rodiča, hrubo porušuje práva dieťaťa, uprednostňuje práva otca pred potrebami maloletého dieťaťa.
- b) Krajský súd rozhodol diametrálne odlišne ako súd prvej inštancie, pričom dokazovanie bolo vykonané iba okresným súdom, krajský súd neprihliadol na odborné správy a stanoviská psychologov ani na výsluch maloletého.
- c) Napadnuté uznesenie krajského súdu zasahuje aj do práv maloletého ako zúčastnenej osoby.
- d) Správanie otca maloletého nenasvedčuje jeho záujmu o výchovu maloletého, počas života matky sa o dieťa nezaujímal, požadoval iba znižovanie výživného, s dieťaťom sa stretával sporadicky, sťažovateľka uvádza, že iba biologická väzba otca s maloletým nemôže zhojiť chybné správanie otca, ktorý výkon svojich rodičovských práv a povinností zanedbával, podľa sťažovateľky by bolo možné rodičovské práva otca obmedziť, resp. pozbaviť ho ich výkonu, podľa súčasného právneho stavu je dieťa nútené do styku s otcom, pričom si to samo neželá.
- e) Krajský súd neprihliadol na názor maloletého, ktorý bol súdom vypočutý, jeho rozhodnutie je v rozpore s jeho najlepším záujmom a v rozpore s princípom prednosti záujmu dieťaťa uprednostnil práva otca.
- f) Napadnuté uznesenie nerešpektuje ani judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 8 dohovoru, v zmysle ktorej nie je možné vyhovieť návrhom rodiča na prijatie takých opatrení, ktoré dieťa poškodzujú (Fiala proti Českej republike, rozhodnutie z 18. júla 2006, ods. 96). Je potrebné zohľadňovať aj odmietanie styku dieťaťa s rodičom, ak sa tento nesprával k dieťaťu vhodne a empaticky (Padovič proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 112, Drenk proti Českej republike, rozsudok zo 4. septembra 2014).
- g) Sťažovateľka ďalej poukazuje na Všeobecný komentár č. 14 (2013) Výboru pre práva dieťaťa k určovaniu najlepšieho záujmu dieťaťa (článok 3 ods. 1), v zmysle ktorého akékoľvek rozhodnutie týkajúce sa maloletého dieťaťa musí zohľadňovať jeho najlepší záujem, pričom musia byť prijaté aj procesné záruky na jeho zohľadňovanie, v každom prípade má byť uvedené, akým spôsobom sa záujem dieťaťa zohľadňoval. V tejto súvislosti je napadnuté uznesenie arbitrárne a svojvoľné, pretože uprednostnilo výkon rodičovských práv otca a najlepší záujem dieťaťa vôbec nezohľadnilo.
- h) Napadnuté uznesenie porušuje aj hmotnoprávne predpisy, najmä § 43 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, procesné predpisy, a to § 38 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov, ako aj medzinárodné dohovory, a to tým, že nezohľadnilo názor maloletého, hoci bol vypočutý.
- i) Rozhodnutie krajského súdu je nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné, nezákonné a diskriminačné, čím porušuje základné právo sťažovateľky, ako aj základné právo maloletého na spravodlivý súdny proces, požiadavka na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia spadá do základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a rovnako aj do práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.
- j) Sťažovateľka žiada, aby ústavný súd ustanovil maloletému opatrovníka z dôvodu kolízie záujmov sťažovateľky a druhého zákonného zástupcu – otca maloletého.
- k) Sťažovateľka ústavný súd žiada aj o odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu na čas do rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Pred samotným posúdením obsahu ústavnej sťažnosti ústavný súd posudzoval, či bola podaná včas. Napadnuté uznesenie krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 30. decembra 2020, ústavná sťažnosť bola podaná 25. marca 2021, teda zjavne po uplynutí dvojmesačnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na § 8 písm. a) v spojení s § 9 ods. 1 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorých lehota na podanie ústavnej sťažnosti neplynula od 19. januára 2021 do 28. februára 2021, preto jej podanie 25. marca 2021 možno považovať za včasné.

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je sťažovateľkou tvrdené porušenie jej základného práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie, ako aj porušenie základných práv na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie maloletého a práv maloletého podľa čl. 3 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa napadnutým uznesením krajského súdu, ktorým bol zamietnutý jej návrh na vydanie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhala zverenia maloletého do jej osobnej starostlivosti a možnosti vykonávať rodičovské práva vo vzťahu k maloletému týkajúce sa jeho vzdelávania a zdravotnej starostlivosti.

7. Ústavný súd k vzťahu medzi čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru zastáva stabilne názor, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07). Ústavný súd teda skúmal, či sa krajský súd odchýlil od prípustného výkladu aplikovaných právnych noriem.

8. Pre posúdenie ústavnej udržateľnosti napadnutého uznesenia je podstatné, či sa krajský súd vysporiadal s návrhom sťažovateľky udržateľným spôsobom a poskytol odôvodnenie svojich záverov, majúc na mysli charakter konania o vydanie neodkladného opatrenia ako osobitného procesného postupu, v ktorom sa kladie dôraz na rýchlosť rozhodovania, v zásade sa vo veci nevykonáva dokazovanie a pre jeho vydanie je podstatným samotný návrh navrhovateľa, v ktorom je potrebné osvedčiť potrebu neodkladnej úpravy pomerov (IV. ÚS 84/2021).

9. Sťažovateľka návrhom na vydanie neodkladného opatrenia chcela upraviť otázku osobnej starostlivosti o maloletého, ako aj otázku výkonu rodičovských práv v časti zabezpečovania zdravotnej starostlivosti o maloletého, a to spoločne s jeho otcom, a v otázke zabezpečovania vzdelania maloletého namiesto otca maloletého, ktorého žiadala obmedziť na jeho rodičovských právach.

10. Krajský súd založil svoje uznesenie na argumentácii, že vo veci neexistuje potreba neodkladnosti úpravy pomerov. Osobnú starostlivosť o maloletého zabezpečuje fakticky sťažovateľka vo väčšej miere ako otec maloletého, ktorý akceptuje želania svojho syna a nebráni mu v kontakte so starou matkou, akceptuje aj prespávanie u nej. Vo vzťahu k zabezpečeniu zdravotnej starostlivosti sťažovateľka neuviedla, že by jej poskytovanie bolo ohrozené, ak by nedošlo k vydaniu neodkladného opatrenia, preto ani v tejto časti nemožno hovoriť o potrebe

neodkladnosti úpravy pomerov. Otázka vzdelávania maloletého bola o čosi komplikovanejšia. Sťažovateľka preferovala pre maloletého iné školské zariadenie ako to, ktoré napokon vybral otec maloletého. Konflikt týkajúci sa výberu školského zariadenia nastal zrejme z dôvodu, že sťažovateľka preferovala základnú školu v mieste svojho bydliska a otec maloletého zase vo vlastnom mieste bydliska. Otec maloletého ako jeho zákonný zástupca prihlásil maloletého do základnej školy ním preferovanej. Krajský súd uviedol, že počas pobytu u otca si maloletý plnil povinnú školskú dochádzku riadne, jeho špeciálne potreby boli zohľadnené pridelením osobného asistenta. Ústavný súd zastáva názor, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia podstatným argumentom, že v čase rozhodovania krajského súdu neexistovala, resp. nebola osvedčená naliehavá potreba neodkladne upraviť pomery vo vzťahu k právam, ktorých sa návrh na neodkladné opatrenie týkal, je ústavne súladné.

11. Ak sa sťažovateľka v ústavnej sťažnosti odvoláva na správu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Pezinok ako kolízneho opatrovníka, ktorá popisuje situáciu k 22., resp. 25. januáru 2021, tieto skutočnosti nemohol krajský súd v napadnutom uznesení vydanom 2. decembra 2020 zohľadniť. Ak medzičasom došlo k zmene pomerov a nastala hrozba vzniku ujmy vo vzťahu k maloletému, sťažovateľke a ani jeho otcovi nič nebráni, aby túto situáciu riešili podaním nového návrhu na vydanie neodkladného opatrenia.

12. Vo vzťahu k nosným námietkam sťažovateľky o nerešpektovaní názoru maloletého krajským súdom, ktorý vyjadril vôľu „... *chcem byť u babky, k tatinovi chcem chodiť, spať chcem vo svojej izbičke, mám rád babku [REDAKOVANÉ] chcem byť u nej...*“, je potrebné poukázať na skutočnosti, ktoré vyplývajú aj zo správy kolízneho opatrovníka z januára 2021, a teda, že maloletý je väčšinu času u sťažovateľky. Ak faktický stav zodpovedá želaniu maloletého, nie je potrebné ho legitimizovať aj nariadením neodkladného opatrenia, ktorého úlohou je riešiť predovšetkým akútne vzniknuté situácie pri nutnosti odlišnej úpravy vzťahov týkajúcich sa maloletého. Je nepochybne potrebné rešpektovať názor maloletého tak, ako to sťažovateľka uvádza, avšak v tomto prípade uvedené okolnosti s ohľadom na to, že nie sú v kolízii s faktickým stavom, bude možné zohľadniť najmä v konaní vo veci samej a v meritórnom rozhodnutí súdu.

13. Z už uvedených dôvodov ústavný súd nezistil, že by napadnutým uznesením krajského súdu mohlo dôjsť k zásahu do základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie.

14. Sťažovateľka v petite podanej ústavnej sťažnosti označila aj porušenie čl. 20 ods. 1 ústavy, ktorý sa týka ochrany vlastníckeho práva. Z obsahu ústavnej sťažnosti nebolo zrejmé, čím by mohlo dôjsť k narušeniu majetkovej sféry sťažovateľky, resp. maloletého, tvrdenému porušeniu chýbala aj akákoľvek argumentácia, preto v tejto časti nebolo možné dospieť k záveru o možnosti porušenia tohto základného práva napadnutým uznesením.

15. Vo vzťahu k tvrdenému porušeniu základných práv maloletého ústavný súd rovnako konštatuje, že nezistil v napadnutom uznesení žiadny exces, či už v rovine právneho posúdenia veci, resp. logickosti a udržateľnosti argumentácie z hľadiska vyhodnocovania skutkových zistení, ktorý by sa dotýkal základných práv maloletého na spravodlivé súdne konanie. K čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a zakotvujúcemu potrebu zohľadňovania najlepšieho záujmu dieťaťa a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa obsahujúcemu záväzok zmluvných štátov zabezpečiť vyjadrenie názoru dieťaťa ústavný súd rovnako nezistil, že by napadnuté uznesenie krajského súdu nesledovalo

najlepší záujem dieťaťa a ignorovalo jeho názor. Ako už bolo uvedené, nosnou podmienkou možnosti nariadenia neodkladného opatrenia je požiadavka existencie neodkladnej úpravy pomerov. V čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa je uvedená povinnosť zmluvných štátov umožniť dieťaťu vyjadriť svoj názor, ktorého dôležitosť je vyjadrená poslednou časťou tohto odseku: „... pripisujúc názorom dieťaťa náležitú váhu podľa jeho veku a zrelosti.“ V tomto prípade nebolo zistené, že by maloletý odmietal otca, ani, že by otec maloletého na neho vplýval negatívnym spôsobom. Maloletý sám uviedol, že sa s otcom chce stýkať, nechce u neho prespávať, preto naďalej platí, že je v najlepšom záujme dieťaťa, ak sú zachované jeho rodinné väzby nielen k sťažovateľke, ale aj k jeho biologickému otcovi a je úlohou ich oboch vzájomne podporovať rozvoj týchto rodinných väzieb, a nie ich eliminovať.

16. Ústavný súd z uvedených dôvodov dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozhodnutím a obsahom označených práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

17. Z dôvodu, že ústavný súd v konkrétnom prípade v rámci kvázi meritórneho prieskumu podanej ústavnej sťažnosti zistil, že podaná ústavná sťažnosť je ako celok vo vzťahu k právam sťažovateľky, ako aj vo vzťahu k právam maloletého zjavne neopodstatnená, nebolo potrebné ustanoviť kolízneho opatrovníka, pretože nezistil ústavnoprávnu relevanciu predkladaných argumentov (IV. ÚS 382/2020).

18. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. apríla 2021

Libor DUEA
predseda senátu